

Received / Geliş
04.05.2017

Article History
Accepted / Kabul
08.05.2017

Available Online / Yayınlanma
15.06.2017

THE CONCEPT OF RESEARCH UNIVERSITY

ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTESİ KAVRAMI

Ayşen BAKİOĞLU¹
Ramazan Şamil TATIK²

Abstract

Universities have three missions: research, teaching and community service. Faculty members, human resources of the universities in scientific context, have responsibilities: carrying out researches, providing the service of teaching and serving for the community. However it is seen that the faculty members are having difficulty in keeping their responsibilities and experiencing the confusion of the workload. Therefore the concepts of "research based university" and "teaching based university" has started becoming prominent in the scope of restructuring the universities in Turkey. In this regard, the concept of research university has been reviewed based on available literature in this study. According to the analysis of the literature, it has been seen that the research universities are international foundations that basically give priority to and concentrate on scientific researches, give importance to training researches and graduate education.

Keywords: research, research university, concept.

Özet

Üniversitelerin üç misyonu bulunmaktadır: araştırma, öğretim ve topluma hizmet. Üniversitelerin bilimsel anlamda insan kaynağı olan öğretim üyelerinin sorumlulukları bilimsel araştırmalar yürütmek, öğretim hizmeti vermek ve topluma hizmet üretmektir. Ancak öğretim üyelerinin sorumluluklarını yerine getirirken zorlandıkları ve işyükü karmaşası yaşadıkları görülmektedir. Buna bağlı olarak Türkiye'de üniversitelerin yeniden yapılandırılmaları kapsamında "araştırma odaklı üniversite" ve "öğretim odaklı üniversite" kavramları öne çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda bu çalışmada araştırma üniversitesi kavramı mevcut alan yazına dayalı olarak incelenmiştir. Alan yazın incelemesine göre; araştırma üniversitelerinin temel olarak bilimsel araştırmalara öncelik ve ağırlık veren, araştırmacı yetiştirmeye ve lisansüstü eğitime önem veren uluslararası kurumlar oldukları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: araştırma, araştırma üniversitesi, kavram.

¹ Prof. Dr. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Kadıköy/İstanbul
abakioglu@marmara.edu.tr

² Dr. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Kadıköy/İstanbul
r.samiltatik@gmail.com

GİRİŞ

Toplumsal yaşam için insan gücü yetiştirmek, toplumun genel kültür seviyesini arttırmak, güzel sanatların gelişmesini sağlamak, teknoloji üretmek ve geliştirmek, araştırma yürütmek ve sonuçlarını toplumla ve bilim dünyasıyla paylaşmak, bilgi üretmek, yaymak ve öğretmek ve sorunlara çözümler üretmek gibi konular yükseköğretimin amaç ve işlevleri olarak ifade edilebilir (Okçabol, 2007: 11). Bu bağlamda 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sınının 130. maddesinde, ortaöğretime dayalı olarak çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapma görevlerinin ve sorumluluklarının yükseköğretim kurumlarına ait olduğundan bahsedilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982).

Konuk ve Öztürk (2010: 123-124), üniversitelerin buldukları konum ve pozisyon gereği, bilim üretmek ve de araştırma-geliştirme boyutlarına ağırlık vermek durumunda olduklarını vurgulamaktadır. Nitekim Soytürk (2002: 94)'e göre, üniversitelerin en önemli misyonları araştırma yapmaktır. Üniversiteler; bilgiyi aktaran kurumlar olmaktan çıkarılıp; bilgiyi üreten, yayan ve bilim dünyasına bu anlamda katkı sağlayan, "bilim ihraç eden" kurumlar haline dönüştürülmelidir (Oğuz, 2010: 222). Ancak; eğitim-öğretim boyutu, yükseköğretim kurumlarının tek işlevi olarak da ifade edilmektedir (Oğuz, 2010: 223). Üniversiteler temel olarak eğitim ve öğretim amaçları üzerine kurulduğundan dolayı öğretim, araştırmaya göre ikincil durumda olmamalıdır. Ancak, eğitimsel ve küresel sistemde araştırmanın önemi ve yeri bilinmektedir (Wormald, 2013: 13). Bu doğrultuda; daha çok uygulamanın teorisi ve meslek eğitimi olarak anlaşılan öğretim, üniversitelerin temel görevidir ve üniversitelerin iş yükü bunu yansıtmaktadır. Bunun aksine, üniversitelerin tümü iş yükü tanımlarını araştırma sorumluluğunda birleştirmektedir (Sanders, 2011: 2). Buna ek olarak; araştırmanın, üniversitenin temel görevleri arasında olduğu genel kabul edilen bir görüştür (Meray, 1971: 39). Ancak şu iyi vurgulanmalıdır ki sadece bazı kurumlar araştırma üretir, bazıları ise öğretim hizmeti sunar. Ancak, bir kurumda ve geleneksel olarak üniversitelerde entelektüel ve siyasi olarak baskın araştırmaların yapıldığı disiplinlere elit statüsü veren şey araştırmadır (Fulton & Trow, 1974: 47). Nitekim araştırma ve öğretim işlevlerinin her zaman bağdaşmayacağı iyi bilinmesine rağmen, öğretim ve araştırmanın birbiriyle rekabet etmekten ziyade birbirini tamamlayıcı olmaları gerektiğine dair genel bir kabul vardır (Ben-David & Zloczower, 1962: 46). Bu doğrultuda Meray (1971: 23) ise, bilginin bütünlüğünün ve öğretim ile araştırma arasındaki yakın ilişkinin varlığının kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

1980'li yıllarda otoritenin kaybolması ve anarşinin tekrar başlaması endişesiyle toplumun kapıları, dinamizme kapatılmıştır. Üniversitelerin temel görevleri olarak araştırma yapmak, tartışmada bulunmak ve bilim üretmek yerine üniversiteler öğretim boyutuna ağırlık vermiş ve yükseköğretim sistemi çağdışı bir anlayışla "seri imalat" düzenine geçmiştir (Gökçe, 1990: 92). Nitekim Arap (2010: 9), üniversitelerde eğitim-öğretimin, bilim-araştırmanın önüne geçtiğini ifade etmektedir. Oysa üniversitede araştırma yapılır ve bilim üretilerek bilime katkıda bulunulur. Öğretim, özellikle "meslek eğitimi" üniversitenin bir yan ürünü olarak düşünülebilir. Bir diğer deyişle, öğretim ve dolaylı olarak eğitim, üniversitenin ikincil görevleri arasında yer almaktadır. Bu da ancak gelişmekte olan toplumlar için ortaya atılabilecek bir noktadır (Gökçe, 1990: 101). İyi vurgulanmalıdır ki 2023 için öngörülen hedefler doğrultusunda üniversiteler için "yükseköğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarına yön veren" bir kurum olarak YÖK'ün ilgili diğer birimlerle birlikte ama mutlaka aktif bir şekilde araştırma fonksiyonuna ağırlık vermesi gerekmektedir (Erdoğan, 2013: 52). Türkiye'nin 2023 yılında dünyanın önde gelen 10 büyük ekonomisinden birisi olma amacı göz önüne alındığında, bu amaca ulaşabilmesi nitelikli bilim üretme ve nitelikli insan kaynaklarıyla oldukça doğrudan ve yakından

bağlantılıdır. Bu nedenle, küresel ölçekte rekabet kapasitesi yüksek bir yükseköğretim sistemine sahip olunması oldukça önem taşımaktadır (MEB, 2016: 175).

Temel sorumlulukları öğretim olan akademisyenlerin her hafta yaklaşık bir günlerini araştırmalara ayırmaları beklenmektedir (Geschwind & Broström, 2015: 69). Buna rağmen, araştırmacıların birçoğu; öğretim boyutunu bazen bir zevk alanı görürken, bazen de kendilerini odaklandıkları veya ilgilendikleri alanlardan uzaklaştıran bir yük sayarak göz ardı edebilmektedir (Janne, 1973: 57). Özellikle öğretim, yürütülmekte olan araştırmayla doğrudan bağlantılı değilse; çalışma zamanının yüzde 10-20'sinden daha fazlasını eğitime ayırmanın akademik kariyeri tehdit ettiği düşünülmektedir. Ancak, kurumsal kurallar ve terfi kriterleri, bireyleri sadece araştırmaya odaklanmaktan alıkoyabilir. Örneğin; bazı kurumlarda, araştırmacıların çalışma zamanlarının yüzde 20'sini öğretime ayırmaları istenmektedir, yani öğretimden tamamen uzak durmak zor görünmektedir (Geschwind & Broström, 2015: 69). Bu bağlamda genel olarak daha az öğretim yüküne sahip kurumlarda örneğin yüksek kalitedeki kurumlarda, akademisyenlerin kişisel olarak öğretim yükleri ağır olsa bile araştırmayla daha çok ilgilenme eğilimindedirler (Fulton & Trow, 1974: 41). Ancak, üniversitelerde akademik personelin araştırmacılık yönü baskı altına alınmaktadır (Güven, 2002: 107). Dolayısıyla; üniversiteler bilimden ve araştırmacı kimliğinden uzak bir imaj oluşturmaktadır (Demir, 2010: 246).

Yükseköğretimin geleneksel işlevleri arasında bulunan araştırma ve öğretimin yanında, günümüzde küreselleşme süreci ile birlikte yükseköğretimin farklı işlevleri de ortaya konmaya başlamıştır. Küreselleşme süreciyle birlikte yükseköğretim kurumlarından beklenen işlevlerin yönü ve çeşitliliği de değişime uğramıştır. Böylece yükseköğretim politikaları neoliberal bakış açısıyla şekillenmeye başlamıştır (Özdem ve Sarı, 2008). Kendi kurumsal yapısında yükseköğretimin üç temel fonksiyonu olan eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal sorumluluk alanlarında dahi araştırma yapmak, planlamak, uygulanmasını sağlamak, sonuçlarını takip etmek ve iyileştirilmesini sağlamak için uygun bir yapı ve insan kaynağının bulunmaması yükseköğretimde önemli bir eksikliklerdir (Erdoğan, 2013: 14). Bu sebeple, bütün yükseköğretim sisteminin profesyonel yönetim, eğitim-öğretim, araştırma, topluma ve insanlığa hizmet açılarından yeniden düzenlenmesi gerekmektedir (YÖK, 2015: 21).

Toplumun farklı taleplerine cevap verebilmek için yükseköğretim kurumlarının misyon öncelikleri açısından farklılaşmalarına ve uzmanlaşmalarına olanak sağlanmalıdır (ODTÜ, 2011: 10). Bu doğrultuda zaman zaman gündeme gelen tavsiyeler, uygulamada yaşanabilecek tepkiler vurgulanarak gündemden uzak tutulmakta ve böyle bir ayrışmanın üniversitelerin kendi tarihlerini oluşturma sürecinde zamanla kendiliğinden meydana gelmesi beklenmektedir ve böyle bir ayrıştırma, zamana bırakılarak nesnel şartlar altında gerçekleştirilebilir (Şenses, 2007: 24). Ancak araştırma/egitim kurumları ayrımı belirsizliğini korumaktadır. Araştırma ile öğretimin birbirinden ne şekilde ayrıştırılabileceği başlı başına bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Baskan ve Sincer, 2014: 70). Nitekim öğretme yeteneğinin her zaman araştırma yapma yeteneği ile uymayabileceği ve araştırmanın, öğretimden farklı bir kurum gerektirdiği bilinmektedir (Ben-David & Zloczower, 1962: 46).

Evrensel bir yükseköğretim yapılanmasında üniversitelerin eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal hizmet rolü dikkate alınmadan, bu kapsamda öğrenciler, öğretim elemanları, öğretim programları, mezunlar, toplumsal ihtiyaçlar, iş dünyasının ihtiyaçları ve uluslararası gelişmeler önemsenmeden Türkiye'nin potansiyeline ve küresel rekabete, sürdürülebilir bir sistem kurulması, neredeyse imkânsızdır (Erdoğan, 2013: 16). Üniversiteler dikkate değer derecede geleneksel kalır iken, toplumsal değişimin önemli araçları oldukları genellikle ifade edilmektedir. Fakat son zamanlarda, çoğunlukla devlet kaynaklı olmak üzere dıştan gelen baskılar,

üniversiteleri içinde buldukları çevredeki toplumsal değişimlere uyumlu olarak değişmeye zorlamaktadır (Elton, 1999: 207). Bu değişim kapsamında, öncelikle “tek tip” devlet üniversitesi anlayışından vazgeçilmeli ve yeniden yapılandırılmayla devlet üniversitelerinin misyonlarına uygun şekilde farklılaşabilmelerine olanak sağlanmalıdır (ODTÜ, 2011: 8-9). Nitekim YÖK Başkanı Yekta Saraç'ın bu konuyla ilgili yayınlanan konuşma metninde şu an Türkiye'deki üniversitelerin tek tip misyon doğrultusunda ve tek tip yönetim tarzı ile yönetildiğini dile getirmektedir (Saraç, 2016: 2).

118'i devlet üniversitesi, 65'i vakıf üniversitesi olmak üzere Türkiye'de 2017 itibarıyla 183 üniversite bulunmaktadır (YÖK, 2017). Ancak Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin çoğu, geniş öğrenci kitlelere yönelik eğitim-öğretim hizmeti sunan “kitlesele eğitim üniversiteleri” konumundadırlar. Çünkü Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinin önlisans ve lisans kademelerindeki öğrenci sayısı, yüksek lisans ve doktora kademelerindeki öğrenci sayısından oldukça fazladır (Erdem, 2013: 113). Bu bağlamda yükseköğretim sistemi giderek büyüyen ve karmaşıklaşan yapısı dikkate alınarak yeniden yapılandırılmalıdır. Yükseköğretim kurumları aynı bütüncül çerçevede içinde, aynı işleve sahip kurumlar olarak görme yaklaşımı, karşılaşılan sorunların farklılığını yeterince dikkate almamakta, bu kuruluşları aynı ölçütlerle değerlendirmekte ve amaçları açısından farklılaşabilmelerine olanak vermemektedir. Yükseköğretim sisteminin yeniden yapılandırılması sürecinde atılması gereken ilk adım bu yaklaşımın terk edilmesi olmalıdır (Şenses, 2007: 24). Politika yapıcılar arasında ve bir dereceye kadar da üniversite toplumunda bölgesel yenilikleri ve gelişmeleri teşvik etmek için üniversitelerin gerekli olduğunu düşünmeye dair güçlü bir eğilim vardır (Bonander, Jakobsson, Podestà, & Svensson, 2016: 198). Bu bağlamda YÖK Başkanı Yekta Saraç, bu konuyla ilgili yayınlanan konuşma metninde şöyle ifade etmektedir (Saraç, 2016: 1):

“Hâlbuki özellikle yeni kurulan üniversitelerimiz, kendi bölgelerinde kurumsallaşmasını tamamlamış, gelişmiş üniversitelerimizin o bölge için üretemeyecekleri, başaramayacakları işleri başarabilirler, kazandırılmayacakları değerleri o bölgeye kazandırabilirler. Üniversitelerimizin bir kısmının eğitimde, bir kısmının araştırma ve teknoloji üretiminde bazılarının da bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak odaklı farklılaşmasına ihtiyaç vardır. Bu şekilde, bu üniversitelerimiz, eğitim süreci fonksiyonlarını yerine getirirken, araştırma sürecinde ise bölgeyle ilgili alanlarda ihtisaslaşabilecekler ve bölgesinin kalkınmasına önemli katkıda bulunabileceklerdir”.

Yeni kurulan üniversiteler, kendi kuruldukları bölgelerde farklı bilimsel çalışmalar ortaya koyup toplumsal değerleri topluma kazandırabilir ve bu anlamda bölge kalkınmasında etkin bir rol oynayabilirler. Üniversiteler araştırmaya, öğretime ve bölgesel kalkınmaya odaklı olmak üzere farklılaştırılabilirler. Böylece üniversitelerin bir kısmı eğitim-öğretim hizmetleri sunarken bir kısmı bölgeyle ilgili bilimsel çalışmalar yürütürken diğer bir kısmı da bölge kalkınmasına katkı sağlamaya odaklı olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirebilir.

Üniversiteler yeni reformlarla küresel dünyaya uygun olarak güncelleştirilmelidir. Eğitim-öğretim, bilgi üretip bilim yapma, araştırma yürütme, topluma hizmet gibi işlevleri düşünülürse; üniversitelerin yeniden yapılandırılmaları bir ihtiyaç olarak görülmektedir (Oğuz, 2010: 221). Yükseköğretimde çeşitliliğin sağlanması ve farklı ihtiyaçların karşılanması amacıyla, yükseköğretim kurumları araştırma ve öğretim fonksiyonlarına göre farklılaştırılmalı (Tanrıkulu, 2011: 42) ve üniversite “kategorileri” arasındaki fark, geçişe kapalı bir fark olmamalıdır. Üniversiteler, talep, kapasite ve gelişme stratejilerine bağlı olarak niteliklerini zaman içinde değiştirebilmelidir (ODTÜ, 2011: 11). Bazı üniversitelerde yalnızca lisans eğitime odaklanan bir yapıya,

bazılarında lisans düzeyinin yanı sıra yüksek lisans programlarının olduğu bir yapı ile daha küçük bir kısmında da lisans ve yüksek lisans programlarının yanında ağırlıklı olarak doktora programlarının olduğu araştırma odaklı bir yapıya geçilmektedir (Tanrikulu, 2011: 42). Ancak araştırma üniversitelerini kurma, bir fikrin tanıtımı ile başlayıp ve (bazı) üniversitelerin gerçek anlamda dönüşümüyle sonuçlanan “uzun yolculuk”tur (Hladchenko, Boer, & Westerheijden, 2016: 112). Hiç kimsenin dünya standartlarında bir üniversitenin ne olduğunu bilmemesi ve böyle bir üniversiteye nasıl sahip olunacağını bilmemesi ise başlı başına bir problemdir (Altbach, 2004: 5). Bu çalışmada yükseköğretim kurumlarının yeniden yapılandırılmaları çerçevesinde mevcut alan yazına dayalı olarak araştırma üniversitesi kavramına yer verilmektedir.

Araştırma Üniversitesi

Araştırma üretme misyonuna sahip üniversiteye araştırma üniversitesi denmektedir (Andreatta, 2012: 2). Araştırma üniversiteleri, dünya akademik sistemlerinin zirvesinde durmakta ve bir milletin hem araştırma hem de ileri seviyede eğitim kapasitesi için genellikle merkezindedir (Kearney & Lincoln, 2013: 313). Araştırma üniversiteleri; birçok disiplinde bilim doktoru yetiştirme ve yeni bilgi keşfetme üzerine yüksek öncelik veren kurumlardır (Mohrman, Ma, & Baker, 2008: 5). Araştırma üniversiteleri, özellikle dünyanın zirvesindeki standartları yakalamayı hedefleyen, orijinal fikirler ve ilkelere dayalı özel kurumlardır (Altbach & Salmi, 2012: 14). Bu doğrultuda Humboldt belki de modern araştırma üniversitesinin altında yatan ahlak sisteminin ve mantığının en açık özünü vermektedir. Birincisi, üniversite bilgi uğruna varlık gösterir. İkincisi, üniversitenin akademik özgürlüğü dış müdahalelere karşı korunmalıdır. Üçüncüsü, bilimsel sorgunun ya da Humboldt’un araştırma dediği şeyin yapısı tükenmezdir. Bu temel ilkeler, şu anda araştırma üniversiteleri olarak isimlendirilen kurumlara yol gösteren kabuller olmuştur (Menand, Reitter, & Wellmon, 2017: 3). Araştırma üniversiteleri, birçok akademik ve toplumsal rolleri olan karmaşık kurumlardır. Bu üniversiteler, küresel bilim ve ilim arasında ve bir ulusun bilimsel ve bilgi sistemi arasında temel bağlantı sağlar. Araştırma üniversiteleri, sadece teknolojiye yönelik önemli gelişmelere yön veren değil aynı zamanda sosyal ve beşeri bilimler aracılığıyla insanlık halinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayan yeni birçok bilgiyi ve analizi üretir. Araştırma üniversiteleri; hem kültüre, teknolojiye ve topluma katkı sağlayan ulusal kurumlardır hem de küresel entelektüel ve bilimsel akımlarla bağlantılı uluslar arası kurumlardır (Altbach, 2001: 11). Carnegie Vakfı, 1994’te yaptığı yükseköğretim ve üniversite sınıflandırma sisteminde araştırma üniversitesini şöyle tanımlamaktadır (NRC, 2002: 9):

- Bir dizi diploma programı sunar,
- Doktora aracılığıyla lisansüstü eğitime kendisini adanmıştır,
- Araştırmalara yüksek öncelik verir,
- Her yıl elli veya daha fazla doktora derecesi verir,
- Her yıl en az 15.5 milyon dolar devlet desteği alır (Carnegie Foundation, 2001).

1980’li yıllardan beri, ulusal üniversite modeli, sadece seçkinler için değil herkes için bilgi sağlayan daha araştırma temelli üniversite modeli karşısında giderek gerilemiştir (Mohrman, Ma, & Baker, 2008: 17). Eskiden, üniversiteler hukuk, tıp ve ilahiyat gibi alanlarda uzmanların yetiştirilmesine ve öğretime daha çok odaklıydılar. Humboldtian modeli araştırmaya odaklı olmasına rağmen, temel araştırmalar kadar ulusal gelişme ve uygulamalı işler için araştırmayı vurgulamaktadır. Ekonomi ve sosyoloji dâhil olmak üzere kimya, fizik ve de sosyal bilimler gibi alanların gelişmesiyle bu araştırma modelinden, disiplin yapıları ortaya çıkmıştır (Altbach 2001: 14).

Araştırma üniversitesi kavramı dünyaya 1818 yılında kurulan Humboldt Üniversitesi ile gelmiştir. Neredeyse 200 yıldan beri var olan ve dünyada yüzlerce güzel örneği olan

bu kurumun nasıl oluşturulacağı bellidir (Erkut, 2010: 8). Aslında, çağdaş araştırma üniversitesi 19. yüzyılın başlarına özellikle Wilhelm von Humboldt'un reform yaptığı Berlin Üniversitesi'ne dayanmaktadır (Fallon, 1980'den akt: Altbach, 2011: 14). 19. yüzyılın başlarında, üç tür üniversite modeli vardı. İngiliz modeli, kamu yönetimi sistemi dışında varlığı sürdüren ortaçağ üniversitelerinin geleneklerine odaklıydı ve araştırma toplumun göreviydi. Fransa'da araştırmacılar akademiye transfer olurken, üniversite devlete karşı hesap vermekteydi. Almanya'da, araştırmayı ve öğretimi yürüten bağımsız bir kurum olan Humboldt Üniversitesi modeli uygulanmaktaydı (Karpov, 2015: 441). 19. yüzyılın başında, Wilhelm von Humboldt; araştırmanın üstünlüğü, bilimin önemi, öğretim ve araştırmanın bütünleştirilmesi ve Alman ulusunun gelişimine katkı sağlayan tüm bu etkinlikler ile tanımlanan bir üniversite vizyonuna sahipti. Von Humboldt'un fikirlerinden esinlenen Berlin Üniversitesi ve diğer kurumlar, hala öğrencilere öğretim hizmeti vermelerine ve bilimsel olmayan disiplinlerle ilgilenmelerine rağmen, bilginin üretimi en üst seviyede üstünlüğe sahipti (Mohrman, Ma, & Baker, 2008: 15). 19. yüzyılın ikinci yarısında Amerikan yükseköğretiminin reformcuları olan Johns Hopkins'ten Daniel Coit Gilman, Harvard'tan William Eliot, Chicago'dan William Rainey Harper, Michigan'dan Henry Tappan ve diğerleri ya Almanya'da çalışmalarını yapmışlar ya da Alman üniversitesini örnek olarak göstermişlerdir (Menand, Reitter, & Wellmon, 2017: 1-2). Nitekim modern üniversitenin geçirdiği üç paradigmatik kırılma evresi—(1) büyük ölçüde dini eğitimle karışık yürüyen, sadece “öğretme” odaklı üniversite, (2) bu klasik üniversite kavramının üzerine Alexander Von Humboldt ve 19. yüzyıl Alman üniversitesinin eklediği “araştırma” evresi ve (3) araştırma üniversitesi kavramının üzerine 20. yüzyıl Amerikan üniversitesi modelinin eklediği “hizmet” boyutu—dikkate alındığında bugün için sözü edilen disiplinlerarası yöneliminin de aslında dördüncü bir paradigmatik kırılmaya doğru hızla evrildiği söylenebilir (Şimşek ve Adıgüzel, 2012: 257). Ancak Amerikan araştırma üniversiteleri, Alman öncülerine göre daha farklı kültürel ve ulusal bağlamda gelişmiştir (Menand, Reitter, & Wellmon, 2017: 6).

Humboldt'un üniversitesinde Alman modeli olarak bilinen modern üniversitenin ruhu doğmuştur. Bu duruma neden olan üç kapsamlı düşünce şöyledir: birincisi, eğitimin hedefi bir meslekte uzmanlaşmak değil öğrencilere düşünmeyi öğretmektir; ikincisi, araştırma önemli bir rol oynayacaktı ve öğrencilere nasıl düşüneceklerini öğretme araştırma ve öğretimin birleştirilmesiyle başarılabilirdi ve üçüncüsü, üniversite devlete doğrudan hizmet etmek yerine bağımsız olmalıydı (Menand, Reitter, & Wellmon, 2017: 5). Humboldt Üniversitesi'nde araştırmacılar gerçeği araştırır; öğretmenler bu gerçeğe bilimdeki son başarılarından ulaşırlar; öğrenciler, öğretmenlerinin getirdiği son çıkan sonuçları önemli derecede kavrarlar. Humboldt Üniversitesi, araştırma ve öğrenmeden ziyade araştırma ve öğretim arasındaki ilişkilerin var olduğunu varsaymaktadır. Öğretim, sanayi kültürü yüzyılı olan 20. yüzyılın üniversitesinin nedeni olacaktır (Karpov, 2015: 441). Buna paralel olarak, araştırma üniversiteleri; dünya çapında bilgi ekonomisinin temel faktörlerinden biri olarak görülmektedir (Altbach & Salmi, 2012: 9). Yüksek derecede otonomi ve akademik özgürlükle birlikte Humboldt'a ait araştırmayı ve öğretimi birleştirme fikrine dayalı olarak, bu üniversiteler herhangi bir yükseköğretim sistemindeki en iyi kurumlardır. Yükseköğretim alanındaki büyük değişikliklere rağmen, bir model olarak araştırma üniversitesinin geleceğinin parlak ve ümit verici olacağı düşünülmektedir (Chirikov, 2013: 456).

21. yüzyılın başları, daha önce araştırma üniversitelerinin ortaya çıkmadığı ülkelerde ortaya çıktığı ve mevcut kurumların güçlendirildikleri bir dönemdir. Aynı zamanda bu dönem, araştırma üniversitelerinin uluslararasılaştığı bir dönemdir (Altbach, 2011: 24; Altbach & Salmi, 2012: 20). Nitekim küreselleşme, dünyadaki araştırma üniversiteleri arasında daha çok rekabeti beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, bu hedefin gerçekleştirilmesi için Kanada'daki küresel araştırma üniversitelerine

yatırımın genişlemesi ihtiyacı vardır (Wormald, 2013: 12). Aslında, hemen hemen her ülkede, araştırma üniversitelerinin önemi yaygın olarak kabul görmektedir (Altbach, 2011: 24). Çünkü örneğin McGill Üniversitesi'nin hedefi, dünyadaki öğrenci merkezli ve araştırmaların yoğun olduğu üniversiteler arasında tüm göstergelerde zirvedeki ilk 10'da yer almaktır (Mcgill University, 2008: 1). Ayrıca Çin'deki zirvedeki araştırma üniversitelerinin milli açıdan kilit disiplinlerin, kritik laboratuvarların, mühendislik ve teknolojik merkezlerin yaklaşık yüzde 90'ına ev sahipliği yaptığı gerçeğliğini korumaktadır (Yong, 2006: 419). Bunlara dayanarak, araştırma üniversitesi modelindeki ve araştırma üniversitesi olma amacına ulaşmadaki küreselleşme ve uluslararasılaşmanın yerini korumaya devam edeceği ifade edilebilir (Wormald, 2013: 12-13). Diğer açıdan, küreselleşmeyi ulusal gelişmeye bağlamada araştırma üniversitelerinin çok daha büyük bir rol oynamaları beklenmektedir. Küreselleşmeyi bağlama derken; ekonomik, bilimsel, teknolojik, kültürel ve insan kaynaklarının küresel ağlarına erişim kapasitesi kast edilmektedir (Postiglione, 2013: 345).

Araştırma üniversitelerinin bir dizi özellikleri olduğu ve lisans öğrencilerinin eğitime ilişkin bir dizi ortak zorluk yaşadıkları kabul edilmektedir. Lisans öğrencilerinin bir araştırma üniversitesinin sorgulama temelli öğrenmesi sayesinde kendilerini daha yüksek aşamalara taşıyacağı yönündeki eğitim beklentileri reddedilmemelidir (Robinson, 1999: 67; Kenny, 1998: 1). Araştırma üniversiteleri, birçok alanda ve disiplinde araştırma yürütmektedir. Bu üniversiteler, birkaç ülkede eczacılık şirketleri gibi özel şirketlerin katıldığı temel araştırma kaynaklarının ve bilimsel akademilerin esasıdır, bu yüzden bilimsel gelişmeler için temel sorumluluklara sahiptirler (Altbach, 2011: 21; Altbach & Salmi, 2012: 18). Nitekim araştırma üniversitesi kümesindeki üniversiteler, geçmiş deneyimleri aşan bir araştırma yoğunluğu ile tanımlanmaktadır (Mohrman, Ma, & Baker, 2008: 6). Özellikle "araştırma üniversitelerindeki" üniversite kültürleri kapsamında öğretime olan tutuma dair alan yazın, araştırma üretkenliğinin daima bireyin etkinliğinin en değerli boyutu olduğunu belirtmektedir (Sanders, 2011: 5). Diğer yandan; araştırma üniversitesindeki öğretim elemanları, geleneksel olarak, yalın öğretim sorumluluklarına sahiptirler; onlara araştırma yürütmeleri ve yayınlamaları için zaman verilir. Çoğu gelişmiş ülkedeki araştırma üniversitelerinde, öğretim sorumlulukları nadiren dönem başına iki dersten fazla olur ve bazı kurumlarda ve disiplinlerde ikiden de az olabilir. Gelişmekte olan birçok ülkede olduğu gibi, öğretim görevlerinin çok daha yoğun olduğu yerlerde; araştırmaya adanmışlık ve üretkenlik daha düşük olma eğilimindedir (Altbach, 2011: 19; Altbach & Salmi, 2012: 16).

Araştırma üniversiteleri, bilgi ağlarına yerleştirilen gittikçe karmaşıklaşan kurumlardır (Chirikov, 2013: 457). Gelişim düzeylerine bakılmaksızın, araştırma üniversiteleri bölgesel uygarlıkların içinde yuvalanmış olarak kalmaktadır. Araştırma üniversiteleri, açık sınırlar ve beyin sirkülasyonu sayesinde yenilikleri tetikleyen ve araştırma işbirliğini kolaylaştırmak için bir model oluşmasına yardımcı olan küresel olarak bağlantılı kanallar gibi rol oynama kapasitesine sahipse ve küresel şehirlerde konumlanmışlarsa çok daha iyidir (Postiglione, 2013: 362). Ayrıca politika yapıcılar arasında ve bir dereceye kadar da üniversite toplumunda bölgesel yenilikleri ve gelişmeleri teşvik etmek için üniversitelerin gerekli olduğunu düşünmeye dair güçlü bir eğilim vardır (Bonander, Jakobsson, Podestà, & Svensson, 2016: 198).

Her milletin genellikle zirvesindeki üniversite olan araştırma üniversitesi, modern yükseköğretim sisteminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Dünya çapındaki üniversitelerin sadece yüzde üçü ile yüzde beşine (lisans ve lisansüstü kurumlar arasında yüzde beş-sekize kadar çıkabilir) denk gelmesine rağmen; en üst seviyedeki araştırma üniversiteleri, bilimsel atılımlara ve teknolojik gelişmelere ev sahipliği yaparak ve bir kaçını saymak gerekirse bilim dünyası, politika, kültür ve ekonomide seçkinleri geliştirerek ulusal teknolojik yeniliklerde başrol oynamaktadır (Yong, 2006:

417-418). Nitekim araştırma üniversiteleri, 21. yüzyılda karmaşık bir hal alan ve küreselleşen ekonomilerde yer alan akademik anlamdaki uzmanlık, karar vericiler ve özel ve kamu sektörlerinde çalışan profesyoneller için üst düzey eğitim-öğretim hizmeti sunmaktadır (Altbach & Salmi, 2012: 1).

Araştırma üniversiteleri; öğrenciler, öğretim üyeleri, personel ve bütçe için dünya çapında rekabet içindedirler; geleneksel siyasetin, dilbilimin ve erişimin sınırlarının git gide geçirgenleştiği bir ortamda çalışmaktadırlar. Zirvedeki bu üniversiteler, faaliyet alanları doğal sınırlarını aşmış ülkelerin sınırlarından ötesini görmeye çalışmaktadırlar (Mohrman, Ma, & Baker, 2008: 6). Bu bağlamda; araştırma üniversiteleri, ayrıca hemen hemen tüm alanlarda geleceğin liderlerini yetiştirmede ve eğitimde önemli bir rol oynamaktadır (AAU, 2012: 5). Nitekim araştırma üniversitesi liderleri, vizyonlarını tanımlayıp bunu lisans eğitime yansıtabilirler ve yerleşkelerinde bu vizyonu gerçeğeştirmek amacıyla ciddi adımlar atabilirler (Katkin, 2003: 37).

Nüfusun büyüyen bir kesimine gelişmiş bir eğitim sunma ihtiyacı, ekonomik gelişme için göze çarpan araştırmalarla birleştiğinde araştırma üniversitelerinin profili gelişme göstermektedir. Hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler, giderek uluslar arası istihdam edilmektedir ve hareketlilik, çağdaş yükseköğretimin yerleşmiş bir gerçeğidir ve bu hareketlilik özellikle araştırma üniversitelerini etkilemektedir (Altbach 2001: 14; Altbach & Salmi, 2012: 12). Bunların yanında; son zamanlarda, araştırma üniversiteleri; disiplinlerarası birimleri teşvik ederek, yeni araştırma merkezleri açarak, profesyonel okullar kurarak, mevcut programlara yeni programlar ekleyerek daha kapsamlı ve daha bütünleştirici olmayı arzularak git gide genişlemektedir (Mohrman, Ma, & Baker, 2008: 13).

Bilgi üretiminin bilgi aktarımından çok daha maliyetli olması, bazı ülkelerde bu faaliyetlerle ilgilenen kurumların ya da kişilerin birbirinden ayrıştıırılması gerekliliğine neden olmuştur. Örneğin; ABD ve Avrupa'da salt bilimsel araştırma yapan kurumlar her geçen gün artmaktadır. Bu kurumlar; akademi, enstitü, araştırma merkezi gibi isimlerle temsil edilirken, salt bilgi aktarımına odaklı kurumlar üniversite adını sürdürmektedir. Ayrıca, ABD'de görüldüğü üzere üniversite çatısı altında yalnızca araştırma faaliyetleri yürüten ve yalnızca ders veren öğretim üyeleri sınıflandırmaları oluşmaya başlamıştır. Yalnızca öğretim yapanlar, araştırma yapanlara göre daha düşük konumlarda ve geçici olarak istihdam edilmektedir (Janne, 1973'ten akt: Gökçe, 1990: 110). Bu nedenle, gelişmiş ülkelerdeki üniversiteler; geleneksel olarak eğitim-öğretim hizmetleri veren kurumlar olmaktan ziyade; sanayi ile bütünleşmiş ve işbirliği içinde olan ve bilgi üreten, bilgi yayan ve bilim yapan "araştırma üniversiteleri" şekline dönüşmüş veya bu şekle dönüşme çabası içindedirler (Tosun, 2004: 37). Bu bağlamda; iyi bilinmelidir ki araştırma üniversitelerini kurma, bir fikrin tanıtımı ile başlayıp ve (bazı) üniversitelerin gerçeğ anlamda dönüşümüyle sonuçlanan "uzun bir yolculuk"tur (Hladchenko, Boer, & Westerheijden, 2016: 112). Bunların yanında araştırma üniversitelerinin kurulmalarının ve sürdürülmelerinin bir sırrının olmadığı vurgulanabilir (Altbach & Salmi, 2012: 24). Ayrıca modern araştırma üniversitesi yoğun bir inceleme sürecinden geçmektedir (Menand, Reitter, & Wellmon, 2017: 1).

SONUÇ

Yükseköğretim kurumlarından üniversiteler bilimsel araştırma, öğretim ve topluma hizmet misyonlarını yerine getirmek üzere kurulan yapılardır. Nitekim Bakiöğlu (2015: 385) yükseköğretim kurumu olarak üniversitelerin temel misyonları olan bilimsel araştırma yürütme, proje üretme ve yayın yapma toplumsal gelişmeye hizmet ettiklerini vurgulamaktadır. Ancak üniversitelerin bu üç misyonu yerine getirmekte yetersiz ve hantal kaldığı, zorlandığı ve bazı üniversitelerin araştırmaya bazı

üniversitelerin ise öğretime ağırlık verdiği bilinmektedir. Ayrıca üniversitelerin bu sorumluluk alanlarından hangisine veya hangilerine ağırlık ve öncelik vermesi gerektiği bir problem olarak ortaya çıkmış ve bu çerçevede tartışmalar devam etmektedir.

21. yüzyılda yaşanan küresel ve toplumsal değişimler üniversitelerin değişmeleri gerektiğini de ortaya koymaktadır. Yükseköğretim kurumları olarak üniversitelerin üstlendikleri misyonları açısından farklılaşmaları gerektiği ve yeniden yapılanmaya ihtiyaç duydukları açık ve nettir. Yükseköğretim kurumlarının yeniden yapılandırılmaları tartışmaları ve çalışmaları güncelliğini korurken araştırma üniversitesi ve öğretim üniversitesi şeklinde bir sınıflamadan bahsedilmektedir.

Araştırma üniversitesi temel olarak bilimsel araştırmalara öncelik ve ağırlık veren, araştırmacı yetiştirmeye ve lisansüstü eğitime önem veren, bilginin keşfine yüksek öncelik veren, yüksek miktarda araştırma bütçesi elde edebilen ve dünya standartlarının üzerine çıkmaya çalışan uluslararası kurumlar olarak tanımlanabilir. Araştırma üniversitesi araştırma yoğunluğu ile ön plana çıkan kurumlar olup bilimsel üretime ayrı ve özel bir önem vermektedir. Araştırma üniversitesinde ağırlıklı olarak araştırmalara zaman ayrılırken öğretim genellikle lisansüstü düzeyde verilmekte ve nadiren lisans düzeyinde de gerçekleşmektedir. Bu nedenle araştırma üniversitesindeki öğretim üyelerinin işyükü sorumlulukları genellikle araştırma olarak belirlenir ve istihdam politikasına da bu şekilde yansır.

Türkiye'deki üniversiteler her ne kadar araştırma, öğretim ve topluma hizmet misyonları temeli üzerine kurulmuş olsalar da önlisans ve lisans düzeylerindeki öğrencilerin oranı lisansüstü düzeydeki öğrencilerin oranına göre çok yüksektir. Bu durum da Türkiye'deki üniversiteleri öğretim hizmetleri sunan, öğretime odaklanan bir yapıya dönüştürmektedir. Öğretime odaklanan üniversiteler, araştırmalara yeterli zaman ayıramadıklarından ve gereken önemi ve önceliği veremediklerinden dolayı Türkiye'deki üniversiteler dünya üniversite sıralamaları listelerine girmekte zorlanmakta veya girememektedir. Bu bağlamda Bakioğlu ve Kurnaz (2011: 163) Türkiye'deki üniversitelerin alt sıralarda yer almalarını bilimsel araştırma, bilimsel proje, yayın ve atıf sayısı açısından yetersiz olmalarıyla ilişkilendirmektedir. Araştırma üniversitesi modeline geçişin, Türkiye'deki üniversitelerin dünya sıralamalarına girebilmeleri ve üst sıralarda yer bulabilmeleri, uluslararası kalitedeki üniversitelerle rekabet edebilmeleri açısından faydalı olacağına inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- AAU (2012). *Partnering for a prosperous & secure future: The Federal government and research universities*. Association of American Universities. September.
- Altbach, P. G. (2011). *The past, present and future of the research university*. In P. G. Altbach & J. Salmi (eds.). *The Road to Academic Excellence: The making of world-class research universities*, Washington: The World Bank.
- Altbach, P. G. (2004). The costs and benefits of world-class universities. *Academe*, 90(1), 20-23.
- Altbach, P. G. & Salmi, J. (2012). *Akademik mükemmeliyete giden yol: dünya çapında araştırma üniversiteleri oluşturma*. (Çev: Kadri Yamaç) Washington: The World Bank. Efil Yayınevi: Ankara.
- Andreatta, B. (2012). *Navigating the research university: A guide for first-year students*. Wadsworth Cengage Learning. United States of America.
- Arap, K. S. (2010). Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye'de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 1-29.
- Bakioğlu, A. (2015). *Yükseköğretimin yönetimi*. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Bakioğlu, A. ve Kurnaz, Ö. (2011). *Araştırmada kalite*. 1.baskı. Nobel Yayıncılık: Ankara.

- Baskan, G. A. ve Sincer, S. (2014). Yeni YÖK Yasa Tasarısı çalışmaları bağlamında Türkiye'deki yükseköğretim sisteminin değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. Cilt:4, Sayı:2, Ağustos, ss.67-72.
- Ben-David, J., & Zloczower, A. (1962). Universities and Academic Systems in Modern Society. *European Journal of Sociology* 3 (1): 45–84.
- Bonander, C., Jakobsson, N., Podestà, F., & Svensson, M. (2016). Universities as engines for regional growth? Using the synthetic control method to analyze the effects of research universities. *Regional Science and Urban Economics*. 60, 198-207.
- Chirikov, I. (2013). Research universities as knowledge networks: The Role of institutional research. *Studies in Higher Education*, 38(3), 456-469.
- Demir, M. E. (2010). 1923-2023 Üniversitelerimizin vizyonu. *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.
- Elton, L. (1999). New ways of learning in higher education: Managing the change. *Tertiary Education and Management*. Springer Netherlands: Kluwer Academic Publishers, 5(3):207-225.
- Erdem, A. R. (2013). Bilgi toplumunda üniversitenin değişen rolleri ve görevleri. *Yükseköğretim Dergisi*. 3(2):109-120.
- Erdoğan, A. (2013). *Türk Yükseköğretiminin yeniden yapılanma çalışmaları: Küresel eğilimler ve uluslararasılaşma çerçevesinde değerlendirmeler*. Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları. Ankara.
- Erkut, E. (2010). İlk 500 ve Türk üniversiteleri. <http://erhanerkut.com/wp-content/uploads/2016/03/Ilk-500-ve-Turk-Universiteleri.pdf> adresinden 08.12.2016'da elde edilmiştir.
- Fulton, O. & Trow, M. (1974). Research activity in American higher education. *Sociology of Education*, 29-73. Winter.
- Geschwind, L. & Broström, A. (2015). Managing the teaching–research nexus: Ideals and practice in research-oriented universities, *Higher Education Research & Development*, 34:1, 60-73, DOI: 10.1080/07294360.2014.934332
- Gökçe, B. (1990). Türkiye koşullarında yeni bir üniversite nasıl kurulmalı? *Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözümler*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Güven, İ. (2002). Yeni gelişmeler ışığında yükseköğretimde yapısal dönüşümler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt: 35, Sayı: 1-2.
- Hladchenko, M., Boer, D. F. H., & Westerheijden, F. D. (2016). Establishing research universities in Ukrainian higher education: the incomplete journey of a structural reform. *Journal of Higher Education Policy and Management*. 38(2), 111-125.
- Janne, H. (1973). *Üniversite ve çağdaş toplumun ihtiyaçları*. (B. Karafakıoğlu, Çev.) İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Teknik Haberleşme Merkezi Yayını, İstanbul.
- Karpov, A. (2015). Formation of the modern concept of research education: From New Age to a knowledge society. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 214, 439-447.
- Katkin, W. (2003). *The Boyer Commission Report and its impact on undergraduate research*. New Directions for Teaching and Learning. No:93, Spring.
- Kearney, L. M. & Lincoln, D. (2013). Research universities: networking the knowledge economy. Editorial. *Studies in Higher Education*. 38(3), 313-315.
- Kenny, S. S. (1998). *Boyer Commission on Educating Undergraduates in the Research University, Reinventing Undergraduate Education: A Blueprint for America's Research Universities*. State University of New York–Stony Brook.
- Konuk, M. ve Öztürk, A. (2010). Üniversite-sanayi işbirliği ve teknokentlere bakış. *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.

- McGill University (2008). McGill University-Strategic Research Plan. http://www.mcgill.ca/files/strategic/McGill_University_SRP_10032008.pdf adresinden 10 Aralık 2015'te elde edilmiştir.
- MEB (2016). *2017 yılı bütçe sunuşu(TBMM Genel Kurulu)*. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. 11 Aralık 2016. 30.03.2017'de elde edilmiştir.
- Menand, L., Reitter, P., & Wellmon, C. (2017). *The Rise of the research university*. The University of Chicago Press. London.
- Meray, S. L. (1971). Üniversite kavramları ve modelleri. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. Mart, 1971.
- Mohrman, K., Ma, W., & Baker, D. (2008). The research university in transition: The emerging global model. *Higher Education Policy*, 21(1), 5-27.
- National Research Council (US). (2002). Panel on the Impact of Information Technology on the Future of the Research University, National Research Council (US). Policy, & Global Affairs. Preparing for the revolution: information technology and the future of the research university. Natl Academy Pr.
- ODTÜ (2011). *Yükseköğretimin yeniden yapılandırılması: Görüş ve öneriler*. ODTÜ Komisyonu Raporu. http://www.metu.edu.tr/system/files/ODTU_Komisyon%20Raporu_18Tem.pdf adresinden 28.11.2015'te elde edilmiştir.
- Oğuz, G. (2010). Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi ne olmalıdır? *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz (Tebliğler)*. Ankara.
- Okçabol, R. (2007). *Yükseköğretim sistemimiz*. Ütopya Yayınevi. Ekim. Ankara.
- Özdem, G. ve Sarı, E. (2008). Yükseköğretimde yeni bakış açılarıyla birlikte yeni kurulan üniversitelerden beklenen işlevler: (Giresun Üniversitesi Örneği). *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, Mart 2008, Cilt: 8, Sayı: 1, <http://www.universite-toplum.org/text.php?id=351>.
- Postiglione, G. A. (2013). Anchoring globalization in Hong Kong's research universities: Network agents, institutional arrangements, and brain circulation. *Studies in Higher Education*, 38(3), 345-366.
- Robinson, A. C. (1999). Monitor. *Biochemical Education*. 27(1): 67-68. Elsevier.
- Salmi, J. (2000). *Tertiary education in the twenty-first century: Challenges and opportunities*. Washington, DC: World Bank.
- Sanders, L. (2011). Teaching-stream positions: some implications. COU Adademic Colleague, York University. Council of Ontario Universities. April. <http://cou.on.ca/wp-content/uploads/2015/07/Academic-Colleagues-Teaching-Stream-Positions.pdf> adresinden 13 Aralık 2015'te elde edilmiştir.
- Saraç, Y. (2016). YÖK Başkanı'nın Konuşması http://yok.gov.tr/documents/10279/21525786/YOK_Baskani_Prof_Dr_M_A_Sarac_Konu%C5%9Fma_Metni.pdf 13 OCAK 2016 -13 ŞUBAT 2016'da erişilmiştir.
- Soytürk (2002). Yeni üniversite hem öğren, hem araştır, hem de kazan. *Uluslar arası Türkiye-Avrupa Üniversitesi Neden ve Niçin*. Avrupa-Türkiye Araştırmaları Enstitüsü. Hazırlayanlar: Harun Gümrükçü ve Ahmet Taşdemir.
- Şenses, F. (2007). *Uluslararası gelişmeler ışığında Türkiye yükseköğretim sistemi: Temel eğilimler, sorunlar, çelişkiler ve öneriler* (pp. 1-31). Economic Research Center, ODTÜ, Ankara.
- Şimşek, H. ve Adıgüzel, T. (2012). Yükseköğretimde yeni bir üniversite paradigmasına doğru. *Toward a new university paradigm in higher education. Education*, 37(166).
- Tanrikulu, D. (2011). *Türkiye'de yükseköğretime erişim: 2025 yılında yükseköğretim talebi karşılanabilecek mi?* (Analiz No.34). Ankara: SETA.
- Tosun, H. (2004). *Yükseköğretimde mevcut durum performans değerlendirme ve yeniden yapılanma*. Ankara Ticaret Odası. Ekip Basım Yayın Matbaacılık. İstanbul.

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm> adresinden 7 Nisan 2017'de erişilmiştir.
- Wormald, M. (2013). Emergence of the Canadian research university. *College Quarterly*. 16(3), ss.1-15 Summer.
- Yong, X. (2006). Missions of research university and choice of its organizational framework. *Frontiers of Education in China*, 3, 417-425.
- YÖK (2017). *Üniversitelerimiz*. <http://yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz> adresinden 29.03.2017'de elde edilmiştir.
- YÖK (2015). *Yükseköğretim Kurulu 2015-2019 Stratejik Planı*. https://www.yok.gov.tr/documents/10279/14571052/yuksekogretim_kurulu_2015_2019_stratejik_plani.pdf/0eb5d6db-565b-495e-a470-8823f7e6f6b9 adresinden 28.11.2015'te elde edilmiştir.